

L'aviram

(ALDC, VI, 1438. L'aviram)

Aviram (s. XVI) és el mot més estès per a designar el “conjunt dels ocells de corral, com ara gallines, oques, ànecs, etc.” (DIEC), de gènere *m. o f.* (36, 38, 57, 60, 74, 110) a causa de contextos com *l'aviram, un aviram*, que explica també l'afèresi de *viram*; el mot és l'evolució d'un anterior *aviam* (s. XIV) 26, 43 (var. *viam* 18, 32), procedent del llat. vg. *AVIAMEN, col·lectiu de AVIS ‘au, ocell’, amb epèntesi d'una batent deguda al sinònim *averia* ‘animals casolans de ploma’ (veg. més avall); més var.: *avirams* 30, 124, *ramat d'aviram* 55. Un altre der. de *AVIAMEN és *aujama* (s. XIV), parent del gascó *aujama(e)*, amb la var. *ujama* 6, 13, per monoftongació del diftong [əw]-, com en [u]bercoc (< *aubercoc*), *r[u]tija* (< *rautija*), etc. (cf. Veny, 2013 b); el seu camp semàntic pot aplicar-se a qualsevol animal petit (13), a guilles, fagines (6) o a cabres, conills (22, 27, 30, 79).

Feram (s. XIII) és un der. col·lectiu de *fer* (< FĒRUS ‘salvatge, silvestre’), que presenta els der. *ferams* 30, per singularització del col·lectiu; *feramada* 22, amb el suf. col·lectiu *-ada* (< -ATA), com *vacada*; *af[ə]ram* 83, amb pròtesi vocàlica, i amb assimilació a la [a] tònica següent, *af[a]ram* 115, *af[a]rams* 119; *aframs* 116, amb síncope vocàlica.

Polalla 15, 95 és un der. de *poll* (< PŪLLUS ‘cria d'animal; pollet de gallina’) amb el suf. col·lectiu *-alla* (< -ALIA), com *jovenalla*, dissimilat en *poralla* 86 (o *ramat de poralla* 86) o en *pollaia* 36; cal comparar-lo amb l'oc. *polalha*. *Polleram* 100 és un der. de *poller* ‘galliner’, der. de *poll*.

Volalla és un der. de *volar* (< VŌLĀRE), com *troballa* ho és de *trobar*, però probablement el mot ha arribat al ross. des de l'oc. *volalha* (cf. fr. *volaille*); no el recull ni el DCVB ni el DECat (només *volai* ‘papallona’). També procedeix de *volar*, *volatam* (var. protètica *avolatam* 90), amb una var. del suf. que probablement és deguda al geosinònim *volateria*, no enregistrat als nostres materials (però sí al DCVB i al

DECat), procedent del llat. VOLATILIA, amb canvi d'accent i dissimilació de líquides.

Queden unes designacions *a*) perifràstiques: *animals de ploma* 79, 163, 168, 181 (*animal de ploma* 125, *carn de ploma* 189) o *de proma* 85, amb rotacisme propi de l'alg., o *de pl[u]ma* 41, com *vianda de pluma* 63; *animals de corral* 161, 163, 166 (*corral* < potser *CŪRRĀLE, der. de CURRUS ‘carro’); *corralada d'animals* 185, der. de *corral*; o, simplement, *animals*, amb el seu dim. *animalets* 162, 170; *bestiar* 17, 24, 58-60, der. col·lectiu de BESTIA amb el suf. *-ar*, com *codolar*, amb les var. *bistiar* 117, amb assimilació vocàlica, *bestiar de pluma* 39, 42 (*pluma* < PLŪMA, o, més aviat, del cast.), *bestiar menut* 45 (*menut* < MINŪTUS, part. de MINUERE ‘disminuir’), oposat al *bestiar gros*; o *b*) genèriques: *averia* és un der. de *haver* ‘propietats, béns’ (< HABĒRE ‘tenir’), que en alguns casos manté el valor semàntic ampli (“tota classe d'animals” 137, “ovelles i corders” 139, “matxos, gorrinos, ramats” 142, “bous, vaques” 157, etc.), canviat semànticament en ‘bestiar’ i en ‘animals de ploma’; var. *avarío* 157, pres del cast. *averío*; *parreguera* 5, cognat de l'oc., der. de *pàrrec* ‘clos, graner’ (< baix llat. PARRICUS), indicant el lloc on viu l'aviram; *estol* (de gallines, d'ànecs) 37, del llat. tardà STŌLUS (← gr.) ‘conjunt de naus’ → ‘exèrcit’ → ‘conjunt d'animals’; *ganao* 170, pres del cast., on de ‘guany, béns’ ha passat a ‘conjunt d'animals que pasturen’ (veg. mapa 817); *gallines* 133, 143 (veg. mapa 794).

Des d'una perspectiva geogràfica, *aviram* predomina en el Principat (hi ha clapes de *feram* i, a l'oest, de *volatam*), especialment en el cat. or., des d'on va passar al mall.; *volalla* i *aujama* se centren en el ross. i deuen ser occitanismes. *Averia*, que a voltes manté el sentit originari, campa pel tort., i la designació perifràstica *animals de ploma* o *de corral* es troba sobretot en val. Són mots normatius *aviram, feram*, des del DG₁, 1932.